

НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК НАПРЯМ РОЗШИРЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Виявлено основні тенденції та особливості розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні на основі аналізу їх діяльності за останні п'ять років. Визначено основні переваги та недоліки роботи недержавних пенсійних фондів, а також подальші перспективи їх розвитку у пенсійній системі України.

Аннотация. Выявлены основные тенденции и особенности развития негосударственных пенсионных фондов в Украине на основе анализа их деятельности за последние пять лет. Определены основные преимущества и недостатки работы негосударственных пенсионных фондов, а также перспективы их развития в пенсионной системе Украины.

Annotation. Basic tendencies and features of development of non-state pension funds in Ukraine are identified on the basis of analysis of their activity for the last five years. Main advantages and drawbacks of work of non-state pension funds, and prospects of their development in the pension system of Ukraine are determined.

Ключові слова: пенсійна система, пенсійне забезпечення населення, недержавний пенсійний фонд, соціальний захист населення.

Система пенсійного забезпечення населення України зараз знаходиться у стані реформування, коли поряд з державним пенсійним забезпеченням втілюється система недержавного пенсійного страхування. Необхідність реформування пенсійної системи країни та запровадження накопичувальних методів пенсійного забезпечення обумовлена низкою причин, серед яких найбільш важливими є низький рівень пенсійного забезпечення громадян та невідповідність отримуваної пенсії тому заробітку, що його отримував громадянин до виходу на пенсію.

Окремі теоретичні та практичні аспекти діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні висвітлено в роботах таких дослідників, як: А. Бахмач, Л. Лузгіна, В. Руденко, Т. Сальнікова та ін. [1 – 4].

Метою статті є дослідження основних тенденцій та особливостей розвитку недержавних пенсійних фондів на сучасному етапі, виокремлення основних їх переваг та недоліків, а також визначення доцільності функціонування недержавних пенсійних фондів в Україні.

Недержавний пенсійний фонд (НПФ) – юридична особа, що створена відповідно до Закону України "Про недержавне пенсійне забезпечення", яка має статус неприбуткової організації, проводить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників НПФ та здійснення для них пенсійних виплат. Фактично – це банківський рахунок у зберігачі. Усі адміністративні функції НПФ (облік, укладення договорів, пенсійних контрактів тощо) виконує адміністратор НПФ та діє від імені НПФ [5].

Перевагами участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у НПФ, порівняно з іншими інструментами довгострокового накопичення, зокрема, є:

НПФ розподіляє прибуток не між акціонерами, яких у нього немає (бо він – невідприємницьке товариство), а між своїми учасниками – майбутніми пенсіонерами;

усі пенсійні кошти інвестуються з метою одержання прибутку на користь учасників НПФ, який підлягає розподілу між ними пропорційно до сум, відображених на їхніх індивідуальних пенсійних рахунках на дату розподілу. Такий прибуток не оподатковується податком на доходи фізичних осіб. Чим тривалішою є участь у фонді, тим більший розмір прибутку;

розміри пенсійних внесків не лімітуються;

учасник НПФ самостійно визначає вік, коли зможе отримати пенсію зі свого рахунку [2].

У свою чергу, недоліками участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у НПФ є:

учаснику НПФ складно отримати накопичену суму до настання пенсійного віку, що обумовлений у контракті;

учасник НПФ може відкрити накопичувальний рахунок лише у гривнях, що робить накопичену суму інфляційно вразливою;

необхідно сплачувати податки з накопиченої суми, але з настанням обумовленого в контракті пенсійного віку [1].

Стан розвитку НПФ на третьому рівні пенсійної системи в Україні за 2009 – 2013 роки подано в таблиці [6].

Таблиця

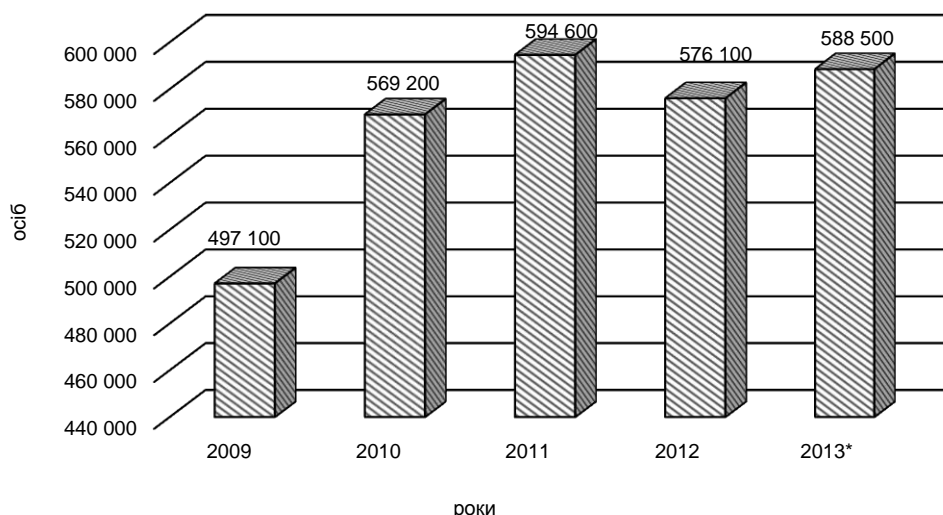
в Україні за 2009 – 2013 роки*

Показники	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013* рік
Кількість НПФ, одиниць	108	101	97	97	88
Кількість учасників НПФ, осіб	497 100	569 200	594 600	576 100	588 500
Загальна сума пенсійних активів в НПФ, млн грн	857,9	1 144,3	1 386,9	1 520,5	1 831,9
Сума внесків, млн грн	754,6	925,4	1 102,0	1 197,1	1 442,7
Сума отриманого інвестиційного доходу, млн грн	236,7	433,0	559,9	525,3	685,9
Сума витрат за рахунок пенсійних активів, млн грн	47,1	64,6	86,6	95,2	121,5

*Примітка. Статистичні дані подано за період січень – серпень 2013 року.

Отже, з таблиці можна зробити висновок, що НПФ в Україні у 2013 році покращили свої показники, тобто спостерігається їх розвиток та зростання за всіма показниками. Наприклад, збільшилась кількість учасників НПФ на 12 400 осіб порівняно з 2012 роком, збільшилась загальна сума пенсійних активів, яка в 2013 році складає 1 831,9 млн грн, сума внесків – 1 442,7 млн грн, сума інвестиційного доходу – 685,9 млн грн та сума витрат – 121,5 млн грн, але попри це зменшилась кількість самих НПФ (на сьогодні їх чисельність складає 88 одиниць). Це зменшення було зумовлене ліквідацією деяких з них, що не здійснювали свою діяльність, та злиттям, тобто для підготовки до запуску другого рівня пенсійної системи засновники багатьох НПФ намагаються вирішувати проблему відповідності вимогам допуску до накопичувальної системи саме шляхом об'єднання. Але наважуються на такий крок не всі. Попри це скорочення НПФ буде сприяти тільки зміцненню пенсійної системи в цілому та підвищенню ймовірності успішного запуску другого рівня. Україні не потрібно багато фондів. Потрібно кілька десятків, але міцних і ефективних [3].

На рисунку подано динаміку кількості учасників НПФ в Україні за 2009 – 2013* роки [6].

*Примітка. Статистичні дані подано за період січень – серпень 2013 року.

Рис. Динаміка кількості учасників НПФ в Україні за 2009 – 2013 роки

Як видно з рисунка, кількість учасників НПФ в Україні за 2009 – 2013 роки постійно зростала, за винятком деяких періодів (2011 – 2012 роки), коли спостерігалось деяке зменшення їх кількості (у 2012 році порівняно з 2011 роком відбулося зменшення на 18 500 учасників, або на 3,11 %). Починаючи з 2013 року, знову спостерігається збільшення кількості учасників НПФ в Україні: тільки за січень – серпень 2013 року кількість учасників НПФ, відповідно до укладених контрактів, становила 588 500 одиниць, що більше на 12 400 учасників, ніж за весь період у 2012 році.

Таким чином, основні показники діяльності НПФ свідчать про стабільну роботу нових для суспільства фінансових інститутів, відсутність вагомих порушень з їх боку, що, в свою чергу, забезпечує поступове збільшення уваги до них з боку роботодавців та населення, подальший розвиток накопичувальної системи пенсійного забезпечення в Україні.

Проте стан розвитку НПФ на даному етапі розвитку економіки України є недостатньо високим [4]. Це пов'язано, насамперед, із недовірою населення, його недостатньою обізнаністю у сфері недержавного пенсійного забезпечення, а також відсутністю мотивації в участі.

Працівнику сьогодні вигідніше отримати підвищення до заробітної плати, аніж через 25 – 40 років – підвищену пенсію. З огляду на це, необхідно активно зацікавлювати громадян в індивідуальній участі в НПФ. Крім того, треба забезпечити надійність отримання учасниками пенсійних фондів додаткових виплат при досягненні ними пенсійного

віку. Це сприятиме формуванню у населення відповідальності за забезпечення власних грошових надходжень після завершення трудової діяльності.

Наук. керівн. Шумська Г. М.

Література: 1. Бахмач А. Недержавні пенсійні фонди: статистика, перспективи / А. Бахмач // Вісник ПФУ. – 2008. – № 9. – С. 14–15. 2. Лузгіна Л. Недержавні пенсійні фонди: чи є майбутнє? / Л. Лузгіна // Вісник ПФУ. – 2009. – № 3. – С. 18–19. 3. Руденко В. Неповний пенсіон / В. Руденко // Контракти. – 2010. – № 45. – С. 24–26. 4. Сальнікова Т. Недержавна пенсія – головне надійність / Т. Сальнікова // Вісник ПФУ. – 2008. – № 6. – С. 20–21. 5. Про недержавне пенсійне забезпечення : Закон України № 1057-IV від 9 липня 2003 р. // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 47. – С. 372. 6. Інформація про виконання показників бюджету Пенсійного фонду України за 2013 рік // Матеріали офіційного сайту Пенсійного фонду України. – 5 липня 2013 р. – Режим доступу : http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/article?art_id=209788&cat_id=94.